

Asia: VN/10164/2019

Lausuntopyyntö vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksesta hallituksen esitysluonnokseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti pykälään 4 a § Lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Selkiyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten rajanvetoa? Jos ei, miten säännöstä tulisi muuttaa?

Kyllä.

Kannatetaan 1 mom. täsmennystä. Olisiko 2 momentissa lisäksi huomioitava lapsen itsemääräämisoikeus?

2. Esitetään säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

- Kannatetaan ehdotusta. Se parantaa edellytyksiä tehdä vaikuttavaa lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelutyötä. On sekä työntekijöiden että asiakkaiden näkökulmasta muutos parempaan.

- Valtio on varannut rahaa ensimmäiseen vaiheeseen vuosille 2022-23 yhteensä 9 miljoonaa euroa. Oulun kaupungin tilanteessa ehdotettu asiakasmitoitus (35 lasta/sosiaalityöntekijä) vastaa noin 20 uuden sosiaalityöntekijän virkaa. Oulun kaupungin laskelmien mukaan asiakasmitoituksen (35 lasta/sosiaalityöntekijä) kustannusvaikutus yksin Oulun osalta on reilusti yli 1 miljoona euroa. Varattua 9 miljoonaa ei näin ollen pidetä riittävänä.

- Vuodesta 2024 alkaen mitoitus olisi 30 lasta/sosiaalityöntekijälle eikä tälle kuitenkaan ole kohdennettua rahoitusta vielä. Myös vuonna 2024 suunnitellulle asiakasmitoituksen alentamiselle on varattava rahoitus.

- Sosiaalityöntekijöitä ei kuitenkaan ole saatavilla siinä määrin, että em. mitoitus olisi mahdollinen jo vuoden 2022 alusta. Muutos on huomioitava yliopistojen paikkamäärissä ja yliopistojen resursseissa. Koulutusta (erit.maisterivaiheen opinnot) on järjestettävä suurimmissa kaupungeissa, kuten Oulussa.

- Sosiaalityöntekijöitä tarvitaan myös muualla kuin lastensuojelussa ja näissäkin palveluissa on kasvua, mikä osaltaan hankaloittaa sosiaalityöntekijöiden saatavuutta lastensuojeluun.

3 a. Vastaavatko 15 §:n täsmennykset tätä tavoitetta?

Kyllä pääosin

3 b. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

- Kannatetaan terveydenhuollon velvoitetta antaa kirjallinen perustelu, jos terveydenhuollon palvelut eivät terveydenhuollon ammattihenkilön arvion mukaan tule kysymykseen. Tällä on vaikutusta asiakkaiden asemaan, erityisesti mt- ja päihdepalveluiden piirissä olevien lasten ja nuorten asemaan. On ollut tilanteita, joissa lääkäri on todennut, että osastohoidon tarvetta ei ole tai että tutkimuksia ei ajankohtaisesti voida suorittaa ilman, että perusteita on kerrottu tai kirjattu. Myös sosiaalityöntekijällä on paremmat mahdollisuudet järjestää lapselle sopivia avohuollon palveluita tai sopivaa sijaishuoltopaikkaa terveydenhuollon perustellun kannanoton jälkeen.

- Kannatetaan uudistusta, jonka mukaan arviointi ja palvelut on järjestettävä viipymättä. Kannatetaan tässäkin terveydenhuollon kirjallista perusteluvollisuutta, mikäli arviointia ja palveluita ei järjestetä tai katsota lääketieteen näkökulmasta sopiviksi tai mahdollisiksi kyseisessä tilanteessa.

- Kannatetaan myös palveluiden integraatiota sijaishuollon aikana.

- Terveydenhuollon näkökulmasta esitetty velvoite järjestää tutkimukset ja hoito viipymättä ei kuitenkaan ole realistinen. Tälläkin hetkellä lastensuojelun asiakkaana olevat lapset ovat terveydenhuollossa ensisijaisesti hoidettavia. Kuitenkin jonot tutkimuksiin ovat kuukausien mittaiset. Nuoriso- ja lastenpsykiatrien ja psykiatristen sairaanhoitajien saatavuus on rajallinen koko Suomessa. Esitettyjen velvoitteiden täyttäminen vaatisi merkittävää lisäystä terveydenhuollon resursseihin eikä taloudellisten resurssien lisääminen poista saatavuusongelmaa. Koulutusjärjestelmää on kehitettävä.

- Terveydenhuollon näkökulmasta on lisäksi huomioitava, ettei lääketieteellisestä näkökulmasta ole useinkaan perusteltua järjestää esimerkiksi neuropsykologisia tutkimuksia tai aloittaa hoitoa kriisitilanteessa. Tutkimustulokset eivät välttämättä ole tällöin luotettavat. Kriisitilanteissa tarvitaan psyykkistä tukea ja vakauttavaa hoitoa ja esimerkiksi psykoterapian aloittaminen on mahdollista vasta tilanteen vakauduttua. Neuropsykologisten tutkimusten tekeminen tai hoito ei ole mahdollinen esimerkiksi akuutin päihdeongelman aikana.

- Tällä hetkellä alaikäiset eivät saa lääkkeellistä päihdehoitoa, vaikka heillä on vakava huumeriippuvuus. Tämä on vakava epäkohta, joka tulisi korjata.

- Lastensuojelu joutuu tällä hetkellä järjestämään ja kustantamaan nuorten huumeeseulat, vaikka kyse on terveydenhuollon vastuulle kuuluva palvelu. Nuorten kohdalla huumeiden käytöstä johtuvien infektioiden määrä on kasvussa, ja senkin vuoksi päihdehuollon viipymätön järjestäminen nuorille on välttämätöntä.

- Mikäli terveydenhuollon näkökulmasta varsinainen hoito ei ole vielä ajankohtainen tai mahdollinen lapsen tilanteessa johtuen, riittävä psyykinen tuki kriisitilanteessakin on kuitenkin järjestettävä

viipymättä. Kriisitilanteessa oleva lapsi/nuori ei tule autetuksi pelkästään sijaishuollolla tai muilla lastensuojelun palveluilla, vaan tarvitsee terveydenhuollon hoitoa.

- Mikäli julkisen terveydenhuollon resurssit eivät riitä ehdotetun säännöksen toteuttamiseen eli kaikkiin sinänsä tarpeellisiksi katsottuihin tutkimuksiin ja palveluihin ja ne joudutaan hankkimaan yksityisiltä palveluntuottajilta, järjestämis- ja kustannusvastuun tulisi olla terveydenhuollolla.

4. Ehdotuksessa esitetään säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta voimassa olevan lastensuojeluasian vireille tulon sijaan. Tavoitteena on, että tämä vahvistaisi sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ensisijaisuutta. Onko ehdotettu sääntely tarkoituksenmukainen asetetun tavoitteen kannalta?

Kyllä

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4

- Ehdotus selkeyttää lastensuojelun asiakkuuden alkamisajankohtaa.

- Kannatetaan ehdotettua 3 mom. jonka mukaan yhteenvedon on merkittävä syyt, joiden vuoksi on katsottu, ettei lastensuojelutoimia tarvita. Perusteluvollisuus ohjaa työntekijää arvioimaan perheen ja lapsen voimavaroja suhteessa ilmeneviin ongelmiin. Lisäksi perustelujen kirjoittaminen yhteenvedon on asiakkaan ja asiakkaiden ohjautumisen näkökulmasta selkeä parannus. Perustelut helpottavat myös myöhemmin tehtäviä palvelutarpeen arviointeja tai asiakassuunnitelman päivittämistä sekä arviointia asiakkaan asiakkuuden siirtämistä sosiaalihuollosta lastensuojeluun.

5. Ehdotuksessa esitetään lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä säätämistä. Mitä käytännön vaikutuksia tällä sääntelyllä olisi?

- Kannatetaan ehdotusta. Asiakkuuden päättymisen merkitseminen, päättymisen perusteiden kirjaaminen ja päättymisestä asianosaisille ilmoittaminen on olennaisen tärkeää asiakkaiden ja perheiden kannalta. Parantaa myös tilastojen luotettavuutta.

6 a. Arvioitko ehdotetun säädöksen johtavan käytännössä avohuollon palvelujen kehittämiseen?

Kyllä pääosin

6 b. Miten arvioitte tämän tavoitteen toteutuvan ehdotetun säännöksen avulla?

Tietyissä, akuuteissa kriisitilanteissa olevia perheitä tällainen moniammatillinen tehostettu tuki kotona voi auttaa siinä määrin, että sijoitukselta vältytään. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää kuitenkin aina lapsen tai nuoren ja koko perheen motivaatiota, aitoa sitoutumista, yhteistyökykyä sekä oman toiminnan arviointi- ja ohjaustaitoja.

Moniammatillinen tehostettu tuki auttaa sosiaalityöntekijää myös arvioimaan perheen tilannetta ja palveluiden vaikuttavuutta sekä avohuollon tukitoimien riittävyyttä. Kotona tehtävä moniammatillinen arviointi mahdollistaa esimerkiksi vanhemmuuden arvioimisen luotettavammin kuin pelkät tapaamiset vastaanotoilla.

Tälläkin hetkellä Oulussa järjestetään perhekuntoutusta kotiin moniammatillisesti eli käytännössä ehdotetun säädöksen mukaista palvelua voidaan tuottaa nykyiselläkin lainsäädännöllä. Tästä syystä voi myös kysyä, onko säännös tarpeellinen?

Mielenterveys- ja päihdehoito, joka vaatii luottamuksellista, hoitavan tahon ja asiakkaan välistä keskustelua, ei lähtökohtaisesti ole mahdollista toteuttaa pelkästään tai pääsääntöisesti kotona moniammatillisissa tiimeissä koko perheen läsnäollessa. Toisaalta vanhempaa hoitavan tahon voi olla mahdotonta ottaa kantaa esimerkiksi sairauden vaikutuksesta vanhemmuuteen käytännössä tai vanhemmuuden arviointiin ylipäätään, mikäli hoitava taho ei osallistu kotona annettaviin palveluihin tai ei tapaa vanhempaa ja lasta yhdessä. Lasten huomioiminen perheen aikuisten palveluissa on välttämätöntä.

7. Sijaishuoltopaikan valintaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettävän. Sijaishuoltopaikan valinnassa tulisi aina arvioida yksilöllisesti lapsen etu, lapsen tarpeita vastaava kuntoutuksellinen osaaminen ja lapsen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja muun opetuksen sekä siihen tarvittavan tuen varmistaminen. Millaisia vaikutuksia näette ehdotetulla sääntelyllä olevan sijaishuoltopaikan valintaan ja sitä koskevaan päätöksentekoon? Onko pykälän sääntely asetettujen tavoitteiden näkökulmasta riittävä?

Sinänsä kannatettava täsmennys. Tosiasiassa sijaishuoltopaikkojen määrä ei kuitenkaan vastaa tarvetta ja aika usein lapsi tai nuori joudutaan sijoittamaan vapaana olevaan laitospaikkaan.

8. Lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen tukemista ehdotetaan vahvistettavan erityisesti sijaishuollon aikana (49 a §, 50 §, 52 a §, 57 § ja 60 d §). Miten ehdotettu sääntely vastaa lapsen sijaishuollon aikaiseen tuen tarpeeseen perusopetuksen ja toisen asteen tutkinnon suorittamisessa?

52 a § 2 mom. esitettyä lisäystä kannatetaan.

Koulu on yksi tärkeimmistä lapsen ja nuoren psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia, terveellistä elämäntapaa ja elämänhallintaa tukeva järjestelmä. Esityksessä monialaisuudesta puhuttaessa korostetaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammatillista osaamista. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjän edustaja, kuten oma opettaja, olisi syytä olla mukana, kun tehdään monialaista arvioita lapsen tai nuoren tilanteesta, esimerkiksi sijaishuoltopaikkaa valittaessa. Lain perusteluissa voisi korostaa myös opetuksen järjestäjän ja oppilashuollon roolia monialaista asiantuntemusta tai arviointia vaativia lastensuojelulain mukaisia päätöksiä tehtäessä.

57 § 2 mom. Ei kannateta esitystä intervallijaksoista. Ehdotettujen intervallijaksojen tarkoitus jää epäselväksi, kuten myös se, mitä sellaista erityistä osaamista koulukodeilla on, jota lapsen tai nuoren lähikoulussa ei voitaisi järjestää. Intervallijaksojen toteutuminen lapsen hyvinvointia, turvaa, sosiaalisten suhteiden ja oppimisen edistymisen ja koulunkäynnin etenemisen näkökulmista edellyttävät johdonmukaista kokonaisuuden koordinoitua, suunnittelua, ennakointia ja valmistelua yhdessä asianosaisten, opetuksen järjestäjän ja opiskeluhuollon edustajien kanssa. Esityksen perusteella jää epäselväksi, mikä on opetuksen ja koulutuksen järjestäjän rooli asiassa. Mikä taho ja minkälaisella menettelytavalla koordinoi intervallijaksojen kokonaisuutta? Miten turvataan yhtenäinen opinpolku? Kuljetusjärjestelyt? Esityksessä ei ole huomioitu lainkaan oppilashuollon ja kouluterveydenhuollon järjestämistä eikä jatkumisen turvaamista intervallijakson aikana. Tosiasiassa tällaisen jakson järjestäminen esimerkiksi Oulussa ei olisi mahdollista ilman lapsen sijoittamista, koska lähimmät koulukodit sijaitsevat liian kaukana.

9 a. Onko 49 a §:n sääntely vaativasta sijaishuollosta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

Ei

9 b. Mitä käytännön vaikutuksia ehdotuksella olisi?

Laissa tulisi tarkemmin määritellä, mitä vaativalla sijaishuollolla tarkoitetaan suhteessa ns. tavalliseen sijaishuoltoon. Laissa tulisi määritellä kriteerit, joilla lapsi tai nuori ohjautuu vaativaan sijaishuoltoon ja milloin muuhun sijaishuoltoon.

Esitöissä monialaisuudesta puhuttaessa korostetaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammatillista osaamista. Myös opetuksen ja koulutuksen järjestäjän ja oppilashuollon rooli on usein merkittävä lapsen tai nuoren tilanteen arvioimisessa ja se tulisi huomioida myös perusteluissa, joissa viitataan monialaiseen arvioimiseen

Oulun kaupungin ainoa lastensuojelulaitos olisi 49 a §:n mukainen vaativan sijaishuollon yksikkö. Tämä nostaa kustannuksia korkeamman mitoitusvaatimuksen johdosta.

Oulun kaupunki on kilpailuttanut ja ostaa jo nyt sijaishuoltoa laitoksilta, joilla on erityisosaamista esimerkiksi päihde- ja mielenterveysosaamista. Laki mahdollistaa jo nyt integroitujen palveluiden järjestämisen laitoksissa. Onko säädös vaativasta sijaishuollosta tarpeellinen erityisesti, kun sama lainsäädäntö (rajoitustoimet) koskevat kaikkia laitoksia – pystyykö vaativan sijaishuollon yksikkö vastaamaan erityisen haastavasti käyttäytyvien ja oireilevien nuorten tarpeisiin?

10. Selkeyttääkö ehdotettu muotoilu erityisen huolenpidon jakson hoidollista ja kuntouttavaa sisältöä?

Kyllä

Vapamuotoiset huomiot kohdasta 10

Selkeästi muotoiltu. On hyvä, että erityisenhuolenpidon jaksosta ei säädetä enää rajoitustoimenpiteitä koskevassa luvussa.

11 a. Vastaako ehdotettu muotoilu näihin tavoitteisiin?

Kyllä

11 b. Millaisia vaikutuksia erityisen huolenpidon jakson pidentämisellä olisi?

On selkeä parannus, että ensimmäisen jakson pituus on suoraan 90 päivää. Tosiasiassa nuoren ei yleensä ehdi muuttua 30 päivässä eikä työskentely ole vielä päässyt kunnolla käyntiin. Lisäksi 90 päivän jatkomahdollisuus on parannus erityisesti, kun nuorella on vakava päihde- ja mielenterveysongelma, jonka hoito muuten ei ole onnistunut.

12. Erityisen huolenpidon jakson päätöksenteko: Millaisia vaikutuksia olisi nykyisen päätöksentekorakenteen (30 + 60 vrk) muuttamisella siihen, että jatkossa yksi päätös mahdollistaisi enemmillään 90 vuorokauden erityisen huolenpidon jakson ja sen jälkeen tarvittaessa enimmillään toisen 90 vuorokauden jakson?

On selkeä parannus, että ensimmäisen jakson pituus on suoraan 90 päivää. 30 päivää ei ole riittävä aika arvioida jatkamisen tarpeellisuutta.

Muutos tulee kuitenkin lisäämään lastensuojelun työtä, koska rajoitustoimista tulee tehdä erilliset päätökset ehon aikana.

13. Onko ehdotettu erityisen huolenpidon asumisyksiköiden henkilöstöresurssi (59 a §) riittävä?

Kyllä

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 13

-

14 a. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen?

Ei

14 b. Mitä vaikutuksia sillä olisi?

Oulun kaupunki ei kannata esitystä. Tällä hetkellä eho-jaksoja ostetaan yksityisiltä palveluntuottajilta. Paikkojen riittävyys on haaste jo nyt. Ehdotus edellyttäisi, että kuntien tulisi jatkossa lisätä merkittävästi laitoshuoltoa omana toimintana, koska kuntien on viime kädessä järjestettävä palvelut. Esimerkiksi lasten- ja nuorisopsykiatrien ja psykologien saatavuus aiheuttaa merkittäviä haasteita kunnille järjestää vaaditut palvelut omana toimintana. Lisäksi muutos vaatisi kunnilta merkittäviä investointeja tiloihin. Mikäli esitys hyväksytään, se vaatisi erittäin pitkän siirtymäajan. Oulun kaupungin näkemyksen mukaan oikea ratkaisu on monituottajamalli, jolla varmistetaan paikkojen riittävyys ja jossa laatu varmistetaan ehdottomilla laatuvaatimuksilla (pysyvä henkilöstö, henkilöstön osaamisvaatimukset, henkilöstöresurssit, tilat, toimintamallit, yhteistyö perheiden ja verkostojen kanssa). Lupamenettelyssä on varmistettava, että edellytykset täyttyvät.

15. Miten 11 luvun säännökset rajoituksista toteuttavat sijaishuollossa olevien lasten perus- ja ihmisoikeuksia?

Kirjaamis- ja tiedottamisveloitteet parantavat rajoitustoimenpiteiden valvontaa ja tekee ne näkyvämmäksi. Sosiaalityöntekijä pystyy paremmin arvioimaan sijaishuoltopaikan sopivuutta ja lapsen edun mukaisuutta. Edellyttää ohjeistamista, jotta käytännöt valtakunnan tasolla olisivat yhdenmukaiset ja tietoturvalliset (välitön tiedoksiantaminen tarkoittaisi käytännössä suojatun sähköpostin käyttämistä)?

63 § Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

-

65 § Aineiden ja esineiden haltuunotto

Mahdollisuus rahojen ja maksuvälineiden sekä yhteydenpitovälineiden haltuunottoon on kannatettava esitys erityisesti aktiivisesti huumeita käyttävien tilanteissa.

66 § Henkilöntarkastus

-

68 § Kiinnipitäminen

-

69 § Liikkumisvapauden rajoittaminen

Mahdollisuus jatkaa 60 päivää on kannatettava uudistus.

69 a § Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen

-

70 § Eristäminen

-

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

-

17 a. Toteuttaako säännös tätä tavoitetta?

Kyllä pääosin

17 b. Millaisia vaikutuksia ehdotetulla 71 §:ssä säädetyillä erityisillä rajoituksilla näette olevan lapsen päihdehoidon ja -kuntoutuksen toteuttamiseen?

Ehdotetuilla säädöksillä voidaan hillitä päihteiden kulkeutumista yksikköön ja sitä kautta parantaa turvallisuutta ja jakson tavoitteiden toteutumista.

18. Miten 69 a §:ssä ehdotetut muutokset mahdollistavat luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamisen?

Ennakointi ja suunnitelmallisuus on järkevää. Etsimisen sisältö jää epäselväksi – tarkoitetaanko aktiivisella etsimisellä fyysistä jalkautumista etsimään vai riittääkö esimerkiksi nuoren aktiivinen tavoittelemine puhelimella, nuoren etsiminen läheisverkoston, sosiaalisen median ym. avulla. Onko realistista, että laitoksella olisi mahdollisuus resursoida työntekijä nuoren etsimiseksi esimerkiksi toiselta puolelta Suomea? Laitoksen työntekijä ei voi ottaa nuorta väkisin kyytiin, mutta toisaalta poliisi rajaa virka-avun tilanteisiin, joissa nuoresta on varma havainto. Usein käy niin, että nuori ehtii jatkaa matkaa ennen poliisin tuloa.

Tarkastuksen tekemisen mahdollisuus auton ulkopuolella on asianmukainen täsmennys.

19. Miten tehokkaasti ehdotettu 73 §:n mukainen säännös toteuttaa eristämisen täytäntöönpanon valvontaa?

Tehostaa valvontaa merkittävästi.

20. Miten tehokkaasti ehdotettu 74 §:n säännös kirjaamisvelvoitteesta ja toimittaminen kuukausittain aluehallintovirastoon toteuttaa rajoitustoimenpiteiden valvontaa?

Kirjaamis- ja kirjausten lähettämismäärä lisää kirjaamiseen käytettävää työaikaä laitoksissa ja vaatii resursseja. Tiedottaminen on kuitenkin olennaista asianosaisten ja sosiaalityöntekijän näkökulmasta.

21. Ovatko ehdotetut jälkihuollon sisältöä koskevat täsmennykset riittäviä?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 21

Lapsen ja nuoren jälkihuollon tarkoituksen ja järjestämisen erottaminen toisistaan on kannatettava täsmennys.

22. Ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion lastensuojelulaitoksista ja täsmennettävän valtion lastensuojeluyksiköiden tehtäviä vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroituna palveluna. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä olisi vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroidun palvelun, erityisen huolenpidon sekä lastensuojelun jälkihuollon järjestäminen. Vastaisiko ehdotetun lain 2 § vaativan sijaishuollon tarpeisiin?

Ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 22

Ei kannateta intervallijaksoja ks. vastaus kohta 8.

23 a. Pykälä x tai pykälät x-x §:t ovat hyvät ehdotetussa muodossa.

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen 69 § 4 mom. jää epäselväksi, mitä sijoittajakunnan ja sairaanhoitopiirin osallistumisella tarkoitetaan käytännössä erityisesti, jos kyse on pitkäaikaisesta vaativasta sijaishuollosta. Toisin kuin perustelutekstissä sanaa sijoittajakunta ei ole käytetty pykälässä, vaan siinä puhutaan kunnasta. Vaatii selkeyttämistä. Ehdotetulla muotoilulla jää epäselväksi, mikä kunta vastaa järjestämisestä ja mikä kustannuksista.

23 b. Muutosehdotus pykälään x:

SHL 18 a §: Ei kannateta ympärivuorokautisen laitosperhekuntoutuksen järjestämistä sosiaalihuoltolain mukaisena palveluna. Sen sijaan päiväperhekuntoutus esim. vauvaperheille soveltuu järjestettäväksi sosiaalihuoltolain mukaisen palveluna. Perhe on jo lastensuojelupalveluiden tarpeessa, jos perheen tilanne vaatii ympärivuorokautista laitosperhekuntoutusta kodin ulkopuolisen sijoituksen välttämiseksi. Ympärivuorokauden laitosperhekuntoutus on lastensuojelun vahvimpia avohuollon tukitoimia, jota käytetään tilanteissa, joissa kotiin annettavat palvelut on katsottu riittämättömiksi saamaan aikaan muutosta perheen tilanteessa. Ympärivuorokautisen laitosperhekuntoutuksen järjestäminen sosiaalihuoltolain mukaisena palveluna hämärtää lastensuojelun asiakkuuden ja lastensuojelupalveluiden kriteereitä ja rajoja.

Muutosehdotus SHL 18 a §:n viimeinen lause: Perhekuntoutusta järjestetään päiväperhekuntoutuksena.

23 c. Muutosehdotus pykälän x perusteluihin:

LSL 32 § 3 momentissa on ehdottomasti säädettävä, että oheis- tai sijaishuoltajalle maksettavassa palkkiossa ja kulukorvauksissa voidaan huomioida lapsesta oheis- tai sijaishuoltajaksi määrätylle maksettavat etuudet, kuten vammaistuki, elatusavut ja elatustuet sekä lapsilisät. Esitetystä muodosta ehdotus johtaisi siihen, että oheis-/sijaishuoltaja on taloudellisesti paremmassa asemassa kuin julkista hallintotehtävää toimeksiantosopimuksen nojalla hoitava, koulutuksen käynyt perhehoitaja. Oheishuoltajan ja perhehoitajan asemat ovat täysin erilaiset. Oheishuoltaja käyttää

lapsen puhevaltaa ja päättää lapsen asioista kuin huoltaja. Perhehoitajalla ei ole oikeutta edustaa lasta ja sijoitetun lapsen asioista päättää sosiaalityöntekijä. Kunta ei voi periä hoidonkorvauksena lapsen etuuksia eikä kerryttää lapselle itsenäistymisvaroja, kun kyse on lapsen asumisesta oheis- tai muun huoltajan luona. Oheishuoltajaratkaisu tulee kunnalle kalliimmaksi kuin lapsen huostaanottaminen ja sijoittaminen sijaishuoltoon. Jos oheishuoltajalle maksettavia lapsen tukia ja etuuksia ei voida huomioida palkkion ja kulukorvauksen määrässä, oheishuoltajaratkaisu on entistäkin kalliimpi kuntien kannalta.

Edelliseen liittyen ehdottomasti muutosta vaatii myös LSL 16 a §. Sen 3 momentin sanamuodon mukaan ”lapsen sijaishuollon kustannuksista vastaa se kunta, jossa lapsen sijaishuollon järjestämisen tarve on syntynyt”. Lapsen asuminen oheishuoltajan luona ei ole sijaishuoltoa. Hallinto-oikeudet ovat antaneet ristiriitaisia ratkaisuja kuntien välistä kustannusvastuuta koskevissa hallintoriita-asioissa. Jotkut hallinto-oikeudet ovat tulkinneet em. kustannusvastuuta koskevaa pykälää sen sanamuodon mukaisesti ja katsonut, että kustannusvastuu oheishuoltajan tukemisesta on lapsen kotikunnalla eli oheishuoltajan kotikunnalla. Jotkut taas ovat rinnastaneet kustannukset sijaishuollon kustannuksiin ja velvoittaneet ns. lähtökunnan vastaamaan kustannuksista. Korkein hallinto-oikeus on vuosikirjaratkaisuissa KHO:2020:143 ja KHO:2020:144 katsonut vastoin lain sanamuotoa, että lastensuojelulain 16 a § 3 momentin kustannusvastuuta koskevaa säännöstä on sovellettava myös tilanteessa, jossa kodin ulkopuolinen sijoitus on vältetty läheisverkoston kartoituksen perusteella oheishuoltajamääräyksellä lastensuojelulain 32 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Ehdotetaan, että LSL 16 a § 3 momentin toiseksi lauseeksi lisätään, että sama kustannusvastuu koskee tilannetta, jossa kodin ulkopuolinen sijoitus on vältetty huoltajuumääräyksellä lastensuojelulain 32 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Tällöin jälkihuoltoa koskevasta kustannusvastuusta olisi järkevä säätää omassa 4 momentissa.

Tuomaala Päivi
Oulun kaupunki/Hyvinvointipalvelut